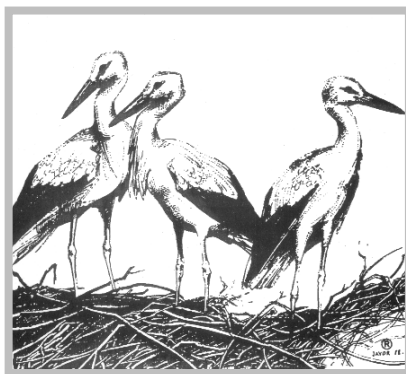

CICONIA

2006
Vol. 15

CICONIA 15.

2006

Časopis Društva za zaštitu i proučavanje ptica Vojvodine

Journal of the Bird Protection and Study Society of Vojvodina

Izdavač: Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Vojvodine

Publisher: *Bird Protection and Study Society of Vojvodina*

Urednik / Editor

Marko Tucakov, Marka Oreškovića 9, 25275 Bački Breg, Serbia, mtucakov@eunet.yu

Uređivački odbor / Editorial Board

Marko Tucakov, Jožef Gergelj, Slobodan Puzović, Ištvan Hulo, Nikola Stojnić

Prevod / Translation

Slobodanka Simić, ja_aka@yahoo.com

Lektura (srpski jezik) / Language editing (Serbian language)

Petar Matović, petar_matovic@yahoo.com

Lektura (engleski jezik) / Language editing (English language)

Phil Thomas, philxthomas@yahoo.co.uk

Ilustracija na prednjim koricama / Front cover drawing

Javor Rašajski

Prelom / Typesetting

Robert Gencel

Štampa / Print

«Grafoprodukt» d. o. o., Jožefa Atila 26, 24000 Subotica, 024/555-032

Tiraž / Circulation

600

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Vojvodine

Bird Protection and Study Society of Vojvodina

Adresa / Address

Radnička 20a, 21000 Novi Sad, Serbia

Predsedništvo / Presidency

Jožef Gergelj, Marko Tucakov, Slobodan Puzović, Oto Sekereš, Nikola Stojnić, Ištvan Hulo, Dragan Simić

Žiro račun / Account

340-2627-03

UVODNIK EDITORIAL

Burfield, I.

The Serbian contribution to *Birds in Europe 2* project – highlighting national responsibilities
Doprinos Srbije projektu Ptice Evrope 2: važnost odgovornosti države

AKCIJE-PROJEKTI ACTIONS-PROJECTS

Novčić, I. & Barjaktarov, D.

Sedmi izveštaj Centra za markiranje životinja
Seventh report of Centre for Animal Marking

Hulo, I. & Horvat, F.

Rezultati prstenovanja ptica na Ludaškom jezeru 2006.
Bird ringing results in 2006 at Ludaš Lake

Agošton, A.

Rezultati prstenovanja ptica u sedmom eko-kampu „Tisa 2006. – Novi Kneževac“
Bird ringing results at the seventh Tisa 2006- Novi Kneževac eco-camp

FAUNISTIKA-STUDIJE FAUNISTICS-STUDIES

Škorpíková V., Prášek V. & Valášek M.

Ornithological notes from Macedonia in 2006
Ornitološke beleške iz Makedonije tokom 2006.

Gašić, B.

Prilog za faunu ptica Jahorine (Bosna i Hercegovina)
Contribution to the bird fauna of Jahorina Mountain (Bosnia and Herzegovina)

Mere, T. O.

Brojnost i sastav vrsta vodenih ptica tokom jesenje seobe na delu starog toka
 Zapadne Mostonge kod Sombora
*The number and species composition of the waterbirds during the autumn migration
 at the part of the former flow of the Zapadna Mostonga River near Sombor*

Ružić, M. & Pantović, U.

Ptice gnezdarice Suve Morave na Zapadnoj Moravi kod Čačka
Breeding birds of the Suva Morava on the Zapadna Morava near Čačak

Sekereš, O. & Szabados, K.

Uslovi gneždenja i mere zaštite muljače *Limosa limosa* na Subotičko-horgoškoj peščari
*Breeding conditions and conservation measures of Black-tailed Godwit Limosa limosa
 at Subotica-Horgoš Sand*

KRATKA SAOPŠTENJA SHORT COMMUNICATIONS

Stojnić, N.

Sastav vrsta i brojnost ptica privučenih solju duž puta Zrenjanin – Novi Sad
Species composition and numbers of birds attracted to salt along the Zrenjanin – Novi Sad road

Puzović, S., Tucakov, M., Gergelj, J., žuljević, A., Barna, K., Ružić, M., Radišić, D. & Šćiban, M.

Nova gnezdišta malog vranca *Phalacrocorax pygmeus* u Vojvodini u periodu 2004–2006.
New breeding sites of Pigmy Cormorant Phalacrocorax pygmeus in Vojvodina between 2004 and 2006

Puzović, S., Sekulić, G., Stojnić, N. & Tucakov, M.

Kolonije gaka *Nycticorax nycticorax* i obične čigre *Sterna hirundo* na Velikoj Moravi
Black-crowned Night Heron Nycticorax nycticorax and Common Tern Sterna hirundo colonies at Velika Morava River

Hulo, I., Horvat, F. & Tucakov, M.

Prvi nalaz velikog crnoglavog galeba *Larus ichtyaetus* u Srbiji
The first record of Great Black-headed Gull Larus ichtyaetus in Serbia

Skorić, S.

Gneždenje obične čigre *Sterna hirundo* na brodskim baržama kod Prahova
Breeding of Common Tern Sterna hirundo at ship barges near Prahovo

Vučanović, M.

Podaci o biologiji gneždenja dugorepe sove *Strix uralensis* na Vršaćkim planinama
Notes on the Ural Owl Strix uralensis breeding biology at Vršac Hills

Radišić, D., Šćiban, M. & Ristić, N.

Novi lokalitet gneždenja brgljeza lončara *Sitta neumayer* u Srbiji
New breeding site of Western Rock Nuthach Sitta neumayer in Serbia

IZ ORNITOLOŠKE BELEŽNICE FROM THE ORNITHOLOGICAL NOTEBOOK

Rašović, B.

Zajednica ptica gnjezdarica na litici u blizini Podgorice (Crna Gora)
Breeding bird community on a cliff near Podgorica (Montenegro)

Medenica, I.

Podaci o pticama iz okoline Pirota
Data on birds in the Pirot vicinity

Balog, I.

Posmatranja malog vranca *Phalacrocorax pygmeus* na Jegrički i Bečejskom ribnjaku
Observations of Pigmy Cormorant Phalacrocorax pygmeus at the Jegrička River and at the Bečej fish farm

Čović, S.

Posmatranja rideg mišara *Buteo rufinus* u okolini Sokolovica kod Knjaževca
Observations of Long-legged Buzzard Buteo rufinus in the Sokolovica vicinity near Knjaževac

Sekulić, G.

Posmatranje patuljastog orla *Hieraeetus pennatus* u okolini planine Rtanj
Observation of Booted Eagle *Hieraeetus pennatus* near Rtanj Mountain

Šćiban, M.

Belolika guska *Branta leucopsis* na Slanom Kopovu
Barnacle Goose Branta leucopsis at the Slano Kopovo

Šćiban, M. & Tucakov, M.

Ridovrata guska *Branta ruficollis* na Slanom Kopovu
Red-breasted Goose Branta ruficollis at the Slano Kopovo

Garovnikov, B.

Nalaz nilske guske *Alopochen aegyptiacus* na Tamišu kod Uzdina
Finding of Egyptian Goose Alopochen aegyptiacus on the Tamiš River near Uzdin

Kostin P., Ružić M. & Šćiban M.

Promene u koloniji čaplji na Okanju
Changes in heronry at the Okanj

Radaković, M.

Posmatranja jarebice kamenjarke *Alectoris graeca* na planini Stolovi
Observations of Rock Partridge Alectoris graeca at Stolovi Mountain

Palfi, V. & Palfi, E.

Observation of Long-tailed Jaeger *Stercorarius longicaudus* at Ečka Fishponds
Posmatranje dugorepog pomornika *Stercorarius longicaudus* na ribnjacima kod Ečke

Purger, J. J.

Posmatranja modrovrane *Coracias garrulus* u Bačkoj i Banatu u periodu gneždenja od 2000. do 2006.
Observations of European Roller Coracias garrulus in Bačka and Banat during the nesting period from 2000 to 2006

Saveljić, D., Stojnić, N. & Puzović, S.

Zlatovrana *Coracias garrulus* u Velikom Borku kod Barajeva
European Roller Coracias garrulus observations in Veliki Borak near Barajevo

Pantović, U. & Ružić, M.

Gneždenje daurske laste *Hirundo daurica* u selu Caganje kod Čačka
Breeding of Red-rumped Swallow Hirundo daurica in Caganje village near Čačak

Novaković, B. & Marinković, S.

Verovatno gneždenje običnog popića *Prunella modularis* na Valjevskim planinama
Probable breeding of Hedge Accentor Prunella modularis at the Valjevo Mountains

Šihelnik, J.

Neobičajeno veliko leglo velike senice *Parus major* u Bačkoj Topoli
Unusually large clutch of Great Tit Parus major in Bačka Topola

Janković, M.

Moguće gnežđenje pužgavca *Tichodroma muraria* u klisuri reke Gradac
Possible breeding of Wallcreeper Tichodroma muraria in the Gradac Gorge

Ristić, N., Ružić, M., MacCurrach, R. & Šćiban, M.

Gnežđenje sivog svračka *Lanius minor* na Fruškoj gori
Breeding of Lesser Grey Shrike Lanius minor at Fruška Gora

Spremo, N.

Boravak lešnjikare *Nucifraga caryocatactes* u okolini Apatina u toku zime 2006.
Dwelling of Spotted Nutcracker Nucifraga caryocatactes in the Apatin area during the winter of 2006

Čović, S.

Nalaz ružičastog čvorka *Sturnus roseus* u okolini Zaječara
Finding of Rosy Starling Sturnus roseus in the vicinity of Zaječar

OBAVEŠTENJA-OSVRTI-KOMENTARI ANNOUNCEMENTS-REVIEWS-COMMENTS

Faber, M & Neubauer, G.

Određivanje srebrnastog galeba *Larus argentatus*, sinjeg galeba *Larus cachinnans* i morskog galeba *Larus michahellis*

Žuljević, A.

Obaveštenje o prstenovanju običnog galeba *Larus ridibundus* markerima u boji u Srbiji

Garovnikov, B.

Dopuna članka Tucakov, M. (2000): Savremeni nalazi kanadske guske (*Branta canadensis*) na ribnjaku kod Koluta. Ciconia 9: 176-178.

Uredništvo časopisa Ciconia

In memoriam: Dr Jožef Mikuška

Tucakov, M.

Zahvalnica recenzentima
Acknowledgement to the reviewers

Uputstvo za pisanje članaka koji se objavljuju u časopisu Ciconia

Instructions on how to write articles for publication in the Ciconia journal

The Serbian contribution to *Birds in Europe 2* project – highlighting national responsibilities

In 2004, *BirdLife International* launched the second review of the conservation status of all wild birds in Europe (*Birds in Europe 2*, or *BiE2*). Like its 1994 predecessor (*BiE1*), it identified priority species (Species of European Conservation Concern, or SPECs) in order that conservation action could be taken to improve their status.

Table 1: Bird species for which Serbia holds more than 3% of their European breeding population
Tabela 1. Vrste ptica koje naseljavaju Srbiju u postotku većem od 3 u odnosu na njihovu evropsku populaciju

Species Vrsta	A	B	C	D
<i>Falco cherrug</i>	52 - 64	13	Stable <i>Stabilna</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Alectoris graeca</i>	2000 - 3000	4	Declining <i>U opadanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	4500 - 7000	4	Stable <i>Stabilna</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Dendrocopos syriacus</i>	23000 - 30000	4	Increasing <i>U porastu</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Otus scops</i>	8500 - 11000	3	Stable <i>Stabilna</i>	Unknown <i>Nepoznat</i>
<i>Ardea purpurea</i>	1000 - 1200	3	Increasing <i>U porastu</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Ixobrychus minutus</i>	2200 - 3200	3	Increasing <i>U porastu</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Nycticorax nycticorax</i>	2100 - 2400	3	Increasing <i>U porastu</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Sitta europaea</i>	300000 - 400000	3	Stable <i>Stabilna</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Sylvia atricapilla</i>	900000 - 1200000	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>

Key / *Legenda*: A - Serbian breeding population estimate in *BiE2* (pairs) *Procena veličine gnezdeće populacije u Srbiji u BiE2 (parovi)*; B - Percent of European breeding population in Serbia *Postotak evropske gnezdeće populacije u Srbiji*; C - Serbian breeding population trend (1990-2000) *Trend gnezdeće populacije u Srbiji (1990-2000)*; D - European breeding population trend (1990-2000) *Trend evropskih gnezdećih populacija (1990-2000)*

The geographical scope was continent-wide, extending from Greenland in the west to the Urals in the east, and from Svalbard in the north to the Canary Islands in the south. One of the most significant improvements in *BiE2* was the fact that increased political stability in the Balkans and the Caucasus allowed population and trend data to be collected from all European countries for the first time. This included the first data set from Serbia, compiled by **Slobodan Puzović** and **Dragan Simić**, with contributions from ornithologists across the country.

One benefit of collating such data is the ability to calculate the importance of different countries for individual species, in terms of what proportion of the European population they host. This helps to put national responsibilities into a European (and sometimes global) context. Serbia's territory comprises a little less than 1% of the total land area of Europe. One crude method of highlighting species for which Serbia has an above average importance is therefore to identify those species whose Serbian population constitutes more than 1% of the European population.

Based on the geometric means of the population estimates in *BiE2*, Serbia holds more than 1% of the total European population of 58 breeding species and 19 wintering species. But for which species is Serbia particularly important? Tables 1 and 2 list the 'Top Ten' breeding and wintering species respectively, for which Serbia holds more than 3% of the European population.

Two species stand out. First, Serbia is clearly a very important country for breeding Saker Falcon *Falco cherrug*, which is not only Endangered in Europe (*BiE2*) but also listed as Globally Endangered on the *IUCN Red List of Threatened Species* (www.iucnredlist.org). During the 1990s, this species' population remained stable in Serbia, bucking the prevailing trend across much of south-east Europe. As well as being strictly protected under national legislation in Serbia, the species is also protected by international legal instruments, including the EU Birds Directive, the Bern Convention, the Bonn Convention (CMS) and CITES. Under a new international action plan, Serbia is committed to increasing the national population to 70–80 pairs by 2010, 80–100 pairs by 2015 and 100–120 pairs by 2020.

Table 2: Bird species for which Serbia holds more than 3% of the European wintering population

Tabela 2. Vrste ptica kod kojih u Srbiji zimuje više od 3% od njihovih Evropskih zimujućih populacija

Species Vrsta	A	B	C	D
<i>Mergellus albellus</i>	3600 - 13000	22	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Casmerodius albus</i>	700 - 1200	7	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Bucephala clangula</i>	19000 - 32000	6	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Aythya ferina</i>	35000 - 90000	5	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Botaurus stellaris</i>	100 - 300	4	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Unknown <i>Nepoznata</i>
<i>Anas platyrhynchos</i>	110000 - 350000	4	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Larus cachinnans</i>	15000 - 25000	4	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	2000 - 3400	3	Increasing <i>U porastu</i>	Fluctuating <i>U kolebanju</i>
<i>Phalacrocorax carbo</i>	12000 - 18000	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Haliaeetus albicilla</i>	140 - 220	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>

Key *Legenda*: A - Serbian wintering population estimate in *BiE2* (individuals) *Procena zimujuće populacije u Srbiji (jedinke)*; B - Percent of European wintering population *Postotak od popu-*

lacije koja zimuje u Evropi; C - Serbian wintering population trend (1990-2000) Trend zimujućih populacija u Srbiji (1990-2000); D - European wintering population trend (1990-2000) Trend zimujućih populacija u Evropi (1990-2000)

Second, Serbia holds a substantial proportion of the European wintering population of Smew *Mergellus albellus*. This species has an unfavourable status in Europe because its main breeding population in Russia declined during the 1990s, but numbers wintering along the Danube in Serbia increased during this period. The only 'Top Ten' species that declined in Serbia during the last decade is Rock Partridge *Alectoris graeca*, mirroring its trend elsewhere in the Alps and south-east Europe. As one of very few species endemic to Europe, it is vital that this bird receives more conservation attention in the future, in Serbia and beyond.

Fortunately, many of the large (and often colonial) waterbirds in the 'Top Ten' fared better in Serbia than in the rest of Europe during the 1990s, with several species of herons, bitterns, egrets, ducks and cormorants either increasing or remaining stable. Of particular note are Pygmy Cormorant *Phalacrocorax pygmeus* and White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*, both of which have their majority of their global populations concentrated in Europe, and which were listed by IUCN as Globally Near Threatened until 2004. Thanks to conservation efforts across the continent, both species have now recovered to the point where they were downlisted to Least Concern in 2006.

During the 1990s, then, it appears that the birds for which Serbia has the most responsibility (in terms of species' population sizes) fared relatively well. However, as in most of Europe, much has changed in the years since the data published in *BiE2* were collected. This makes it even more important to monitor and report on the status of birds and wider biodiversity at regular intervals. BirdLife International salutes everyone involved in this vital work in Serbia, particularly those who do so voluntarily, and looks forward to collaborating with you on *BiE3* and other projects in the future.

Doprinos Srbije projektu Ptice Evrope 2: važnost odgovornosti države

BirdLife International objavio je 2004. godine pregled statusa zaštite svih divljih ptica Evrope (Birds in Europe 2 ili BiE). Kao i u prethodnom izdanju, iz 1994, ovaj pregled je utvrdio prioritetne vrste (vrste čija je zaštita od evropskog interesa, SPEC) da bi se preduzele mere zaštite u cilju popravljavanja njihovog statusa.

Geografski opseg obuhvatao je celi kontinent protežući se od Grenlanda na zapadu do Urala na istoku, i od Svalbarda na severu do Kanarskih ostrva na jugu. Jedno od najznačajnijih poboljšanja u BiE2 bilo je to što je povećana politička stabilnost na Balkanu i Kavkazu omogućila da se podaci o populacijama i tendencijama po prvi put sakupe iz svih evropskih zemalja. Ovo uključuje i prvu grupu podataka iz Srbije koje su sakupili **Slobodan Puzović** i **Dragan Simić**, uz doprinos ornitologa iz cele zemlje.

Jedna od prednosti poređenja tih podataka jeste mogućnost proračunavanja važnosti različitih zemalja za pojedine vrste u odnosu na to koliki deo evropske populacije ih naseljava. Ovo pomaže da se obaveze države kada je u pitanju njihova zaštita stave u evropski (a nekad i svetski) kontekst. Teritorija Srbije obuhvata nešto manje od 1% ukupne površine Evrope. Jedna od grubih metoda za utvrđivanje vrsta za koje Srbija ima značaj viši od prosečnog jeste određivanje vrsta čija populacija u Srbiji čini više od 1% evropske populacije.

U skladu sa geometrijskim metodama procene populacija u BiE2, Srbiju naseljava više od 1% od veličine evropskih populacija 58 vrsta gnezdarica i 19 vrsta koje zimuju u Srbiji. Ali za koje je vrste ptica Srbija naročito značajna? Tabele 1 i 2 prikazuju spisak „prvih deset“ vrsta gnezdarica i zimovalica koje naseljavaju Srbiju u iznosu većem od 3% njihove ukupne populacije u Evropi.

Dve vrste se ističu. Prvo, teritorija Srbije veoma je značajna za gnežđenje stepskog sokola Falco cherrug, koji nije ugrožen samo u Evropi (BiE2) već je naveden kao globalno ugrožen na IUCN-ovoj Crvenoj listi ugroženih vrsta (www.iucnredlist.org). Tokom devedesetih godina prošlog veka populacija ove vrste ostala je stabilna u Srbiji, nasuprot preovlađujućem trendu u većem delu jugoistočne Evrope. Pored toga što je ova vrsta u Srbiji strogo zaštićena državnim zakonima, zaštićena je i međunarodnim pravnim propisima uključujući i Direktivu o pticama Evropske Unije, Bernsku konvenciju, Bonsku konvenciju i CITES. U skladu sa novim međunarodnim akcionim planom Srbija je obavezna da poveća populaciju u državi na 70–80 parova do 2010, 80–100 parova do 2015. i 100–120 parova do 2020. godine.

Drugo, u Srbiji zimuje bitan deo populacije malog ronca Mergellus albellus koja prezimljava u Evropi. Ova vrsta ima nepovoljan status u Evropi pošto se glavni deo njene gnezdeće populacije u Rusiji smanjio tokom devedesetih godina prošlog veka, ali se povećao broj jedinki koje zimuju duž Dunava u ovom periodu.

Jedina vrsta od „prvih deset“ čija je brojnost tokom poslednje decenije opala u Srbiji jeste jarebica kamenjarka Alectoris graeca, a taj trend se odražava i u Alpima i jugoistočnoj Evropi. Pošto je to jedna od retkih vrsta koje su endemične za Evropu, neophodno je da se u budućnosti, kako u Srbiji tako i šire, na ovu pticu obrati više zaštitarske pažnje.

Na sreću, stanje mnogih velikih (često kolonijalnih) vodenih ptica koje su u „prvih deset“ bilo je znatno bolje nego u ostatku Evrope tokom 1990-ih. Nekolikim vrstama čaplji, pataka i kormorana brojnost ili raste ili je stabilna. Potrebno je obratiti posebnu pažnju na malog vranca Phalacrocorax pygmeus i belorepana Haliaeetus albicilla: većina svetske populacije obe ove vrste je koncentrisana u Evropi i one su navedene po IUCN-u kao svetski skoro ugrožene do 2004. Zahvaljujući naporima da se ove vrste zaštite duž celog kontinenta, obe vrste su vraćene na tačku gde su stavljene u kategoriju Poslednja Briga 2006. godine.

Izgleda da je stanje vrsta ptica za koje Srbija ima najveću odgovornost (u odnosu na veličinu populacija) tokom devedesetih godina prošlog veka bilo relativno dobro. Međutim, kao i u velikom delu Evrope, otkako su prikupljeni podaci objavljeni u BiE2 tokom godina mnogo toga se promenilo. Ovo čini još važnijim praćenje i izveštavanje o stanju ptica i uopšte biodiverzitetu u redovnim vremenskim periodima. BirdLife International odaje priznanje svima koji su uključeni u ovaj neophodni rad u Srbiji, naročito onima koji to rade volonterski, i željno iščekuje saradnju sa vama u BiE3 i drugim projektima u budućnosti.

Ian Burfield

BirdLife International, Wellbrook Court, Girton Road
Cambridge CB3 0NA, United Kingdom
ian.burfield@birdlife.org

Brojnost i sastav vrsta vodenih ptica tokom jesenje seobe na delu starog toka Zapadne Mostonge kod Sombora

The number and species composition of the waterbirds during the autumn migration at the part of the former flow of the Zapadna Mostonga River near Sombor

Mere, T. O.

At the meander of the former flow of the Zapadna Mostonga River which lies on the western outskirts of Sombor (Bačka), the research of the waterbirds was conducted. At the beginning of the 2006 a temporary pond was formed there. During August and September the number and dynamics of 21 waterbirds was studied.

Key words: Mostonga, Serbia, Sombor, temporary ponds, waterbirds, migration

UVOD

Ptice vodenih staništa se nakon perioda razmnožavanja okupljaju u jata. Često formiraju i mešovita jata u kojima su uspešnije u potrazi za hranom i zaklonom i u zaštiti od predatora (Erwin et al., 2001). Prebrojavajnem ptica krajem leta ili za vreme prolećne i jesenje seobe dobija se slika ornitocenozo i dinamke brojnosti pojedinih vrsta. Ovakvi podaci mogu poslužiti za ornitološko vrednovanje staništa.

Cilj ovog rada je bio da se istraži značaj dela starog korita reke Mostonge za vreme visokog vodostaja za okupljanje i migraciju vodenih ptica.

OPIS ISTRAŽIVANOG PODRUČJA

Reka Mostonga je nastajala od mnogobrojnih bara i imala je četiri kraka koji su se severozapadno od Sombora spajali u jedan vodotok. Proticala je zapadnom periferijom Sombora i preko Bukinskog rita se ulivala u Dunav. Mostonga je imala izuzetno mali pad od svega 6,3 m i pre nego što je potpuno regulisana meandrimala je na dužini od oko 74 km (Milošev, 1998).

Ornitološka istraživanja čiji su rezultati predstavljeni u ovom radu su vršena na meandru Šikara Mostonga koji se nalazi 5-6 km severozapadno od Sombora, (UTM CR47), protežući se od severa prema jugu u dužini od 7-8 km. Ovde se za vreme obilnih padavina i visokih podzemnih voda formiraju bare. Tako je tokom 2006. nivo vode u istraživanom meandru varirao od 30 do 100 cm, a širina korita, zajedno sa priobalnom vegetacijom iznosila je od 30 do 60 m. U godinama sa prosečnom količinom padavina 90% površine njegovog korita je suvo dok na ostalim delovima meandra (severno od Sombora) korito presuši samo u veoma sušnom periodu. U dubljim delovima rastu submerzne vodene biljke, dok su plići delovi korita zarasli barskim i močvarnim biljkama (trska *Phragmites australis*, šašak *Schoenoplectus lacustris*, širokolisni rogoz *Typha latifolia*, uskolisni rogoz *T. angustifolia*, oštrice *Carex acutiformis*, *C. vulpina*, sita *Juncus effesus*). U okolini meandra su se nalazile obrađivane njive, na kojima se većinom gaje soja i kukuruz.

Slika 1. Tipičan izgled starog toka Mostonge tokom perioda istraživanja. Foto: T. O. Mere
Figure 1: Typical look of the old bed of the Zapadna Mostonga River during the study period.
Photo by T. O. Mere

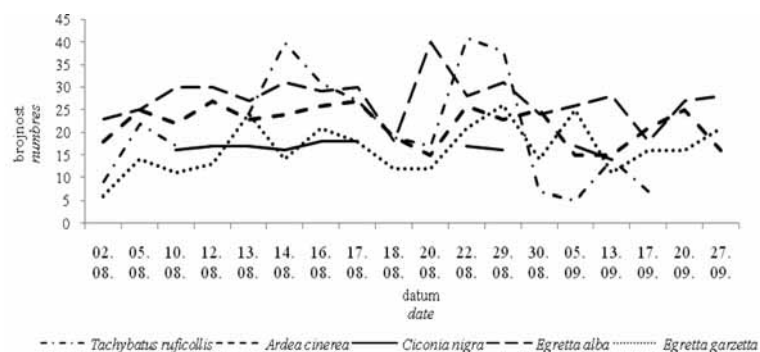
METODE

Tokom jesenje seobe 2006. ovaj lokalitet je obišten 18 puta (13 izlazaka u avgustu i 5 u septembru). Prilikom svakog terenskog izlaska zabeležen je ukupan broj jedinki prisutnih vrsta, a obilazak celog meandra u kojem se voda zadržavala trajao je 6-7 sati.

REZULTATI

Zabeleženo je prisustvo 21 vrste vodenih ptica (Tabela 1).

Brojnost velike bele *E. alba*, sive *A. cinerea* i male bele čaplje *E. garzetta* je tokom perioda posmatranja manje varirala, dok je broj crnih roda *C. nigra* ostao gotovo isti. Brojnost malog gnjurca je pokazala nešto veća variranja (Slika 2).

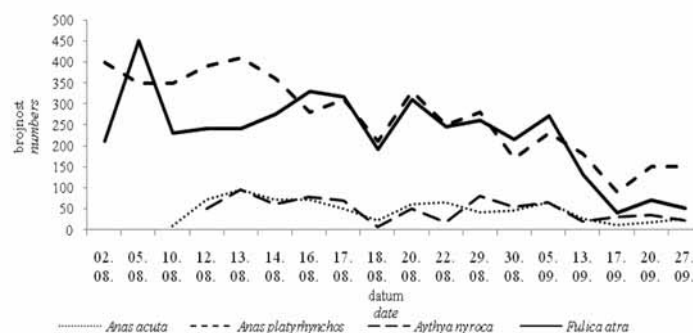
Slika 2. Dinamika brojnosti malog gnjurca *Tachybaptus ruficollis* i štakara *Ciconiformes* tokom perioda istraživanja
*Figure 3: Dynamic of numbers of Little Grebe *Tachybaptus ruficollis* and storks and egrets *Ciconiformes* during the study period*

Tabela 1. Vrste, najmanja i najveća brojnost vodenih ptica zabeleženih na istraživanom lokalitetu u avgustu i septembru 2006. (iza brojeva u zagradi su datumi posmatranja)

Table 1: Species, minimal and maximal numbers of waterbirds recorded at the study area in August and September 2006 (there are observation dates after the numbers in brackets)

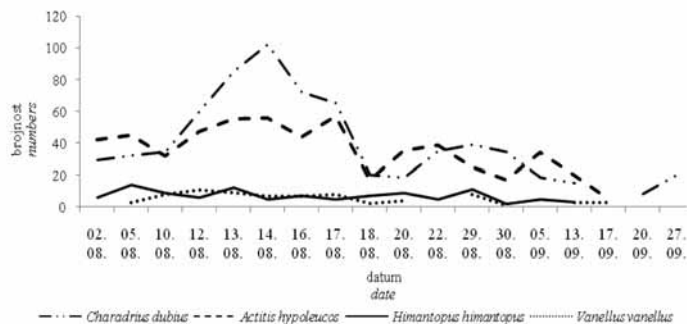
Vrsta Species	Avgust August		Septembar September	
	minimalna brojnost minimal number	maksimalna brojnost maximal number	minimalna brojnost minimal number	maksimalna brojnost maximal number
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	7 (30. 8.)	41 (22. 8.)	3 (27. 9.)	14 (13. 9.)
<i>Podiceps nigricollis</i>	2 (20. 8.)	6 (5. 8.)	-	-
<i>Egretta garzetta</i>	6 (2. 8.)	26 (29. 8.)	11 (13. 9.)	25 (5. 9.)
<i>Egretta alba</i>	18 (18. 8.)	40 (20. 8.)	18 (17. 9.)	28 (13. 9.)
<i>Ardea cinerea</i>	15 (20. 8.)	27 (12. 8.)	15 (5. 9.)	25 (20. 9.)
<i>Ardea purpurea</i>	1 (2. 8.)	1 (22. 8.)	-	-
<i>Ciconia nigra</i>	1 (2. 8.)	18 (16. 8.)	7 (20. 9.)	17 (5. 9.)
<i>Ciconia ciconia</i>	1 (2. 8.)	1 (2. 8.)	-	-
<i>Platela leucorodia</i>	1 (14. 8.)	1 (14. 8.)	1 (5. 9.)	1 (5. 9.)
<i>Anser anser</i>	2 (5. 8.)	2 (5. 8.)	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	170 (30. 8.)	410 (13. 8.)	90 (17. 9.)	230 (5. 9.)
<i>Anas acuta</i>	8 (10. 8.)	95 (13. 8.)	11 (17. 9.)	65 (5. 9.)
<i>Aythya nyroca</i>	7 (18. 8.)	95 (13. 8.)	20 (13. 9.)	65 (5. 9.)
<i>Fulica atra</i>	190 (18. 8.)	450 (5. 8.)	40 (17. 9.)	270 (5. 9.)
<i>Himantopus himantopus</i>	2 (30. 8.)	14 (5. 8.)	3 (13. 9.)	5 (5. 9.)
<i>Charadrius dubius</i>	18 (20. 8.)	102 (14. 8.)	8 (20. 9.)	20 (27. 9.)
<i>Vanellus vanellus</i>	1 (30. 8.)	11 (12. 8.)	2 (27. 9.)	3 (13. 9.)
<i>Actitis hypoleucos</i>	17 (18. 8.)	57 (17. 8.)	5 (17. 9.)	34 (5. 9.)
<i>Larus ridibundus</i>	2 (18. 8.)	8 (5. 8.)	-	-
<i>Sterna hirundo</i>	1 (29. 8.)	3 (14. 8.)	-	-
<i>Chlidonias niger</i>	2 (12. 8.)	4 (2. 8.)	-	-

Broj jedinki gluvare *A. platyrhynchos* je već tokom avgusta počeo da opada a početkom septembra izrazito se smanjio. Kod šiljkana *A. acuta* i patke nJORKE *A. nyroca* nije bilo takvog naglog smanjenja brojnosti. Dinamika brojnosti liske *F. atra* pokazivala je postepeni pad tokom avgusta, a tokom septembra broj je naglo opadao (Slika 3).

Slika 3. Dinamika brojnosti patki Anatidae i liske *Fulica atra* tokom perioda istraživanja
Figure 3: Dynamic of numbers of ducks Anatidae and Common Coot Fulica atra during the study period

Tokom perioda posmatranja zabeležena je visoka brojnost žalara slepića *C. dubius* koja se krajem avgusta i početkom septembra naglo smanjila. U plićim delovima bare boravile su vlastelice *H. himantopus* i polojke *A. hypoleucos*. Brojnost polojke je naglo pala krajem avgusta. Brojnost vlastelice i vlvka *V. vanellus* veoma malo je varirala do sredine septembra, a zatim su obe vrste napustile ovaj lokalitet (Slika 4).

Slika 4. Dinamika brojnosti šljukarica Charadriiformes tokom perioda istraživanja

Figure 4: Dynamic of numbers of waders Charadriiformes during the study period

DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

U efemernim barama ptice se zadržavaju uglavnom radi ishrane. Iz istog razloga vodene ptice (čaplje i šljukarice), tokom leta posećuju plantaže pirinča, koje se smatraju privremenim vodama (*Fujioka et al.*, 2001). Tokom obilaska terena u vodi zapažene su larve raznih beskičmenjaka (*Odonata*, *Ephemeroptera*) i sitnih kičmenjaka (*Amphibia*, *Pisces*), kao i bogata vodena vegetacija, koja je takođe važan izvor hrane za mnoge vodene ptice.

Tokom avgusta i septembra dubina vode i veličina vodene površine su se ubrzano smanjivale, što je uticalo na dinamiku brojnosti malog gnjurca *T. ruficollis* i crnovratog gnjurca *P. nigricollis*. Konstatovano je da su se gnjurci početkom avgusta zadržavali u dubljim delovima bare. Postepeni nestanak dubljih lokaliteta bare, dovelo je do smanjenja brojnosti te vrste.

Brojnost štakara *Ciconiiformes* se neznatno menjala, što ukazuje na to da ove vrste nisu zavisile direktno od pada vodostaja bare i smanjivanja vodene površine (Slika 1). Čaplje su hranu nalazile u plićacima, u blatu, pa čak i na suvom tlu. Glavna hrana sivim i velikim belim čapljama je sitna riba (*Cramp*, 1998). Sive čaplje redovno prebivaju na ribnjacima na teritoriji Bačke (*Šoti & Šite*, 1983; *Purger*, 1989; *Lukač et al.*, 1995). Oko 9 kilometara severozapadno od Zapadne Mostonge nalazi se Kolutski ribnjak, koji je redovno okupljalište sive čaplje i velike bele čaplje (*Tucakov*, 2004, 2005a). Konstatovano je da se velika bela čaplja gnezdi na teritoriji Kolutskog ribnjaka (*pers. obs.*). Za vreme jesenje seobe jedinke velikih belih čaplji formiraju jata, koja radi hrane često napuštaju mesto gneždenja i nastanjuju lokalitete poput ove istražene privremene bare. Posmatranja ukazuju na činjenicu da su štakare radi hrane i skloništa dolazile na vodu meandra Zapadne Mostonge. Okolnost da je u bari zapažena riblja i mlađ žaba omogućila je prisustvo čaplji i crnih roda. Minimalno ljudsko ometanje je takođe bitan faktor, zbog kojeg vodene i barske ptice rado borave na prirodnim povremenim barama. Primer za to je crna roda, koja je osetljiva na prisutnost čoveka i uznemiravanje (*Rosenvald & Lohmus*, 2003). Nakon prolećnog visokog vodostaja, Dunav iza sebe ostavlja mnogo manjih i većih privremenih bara, koje tokom suvog i vrućeg letnjeg perioda presuše. Ove privremene eutrofne bare predstavljaju prvenstveni izvor

hrane (riba) za crnu rodu tokom perioda gneždenja (**Velekei**, 2005). Karakteristike efemernih bara Podunavlja su slične karakteristikama bare u starom koritu Zapadne Mostonge, pružaju obilan izvor hrane i sklonište. Tokom perioda jesenje seobe crne rode se koncentrišu van mesta gneždenja, i formiraju mešovita jata sa velikim belim i sivim čapljama (*pers. obs.*) Konstatovano je da su mešovita jata crnih roda i čaplji dolazile radi hrane na istraženu povremenu eutrofnu baru.

Patke, pogotovo gluvare su se najčešće zadržavale na otvorenoj vodi i na delovima meandra gde je barska vegetacija bila reda. Sa smanjivanjem nivoa vode smanjivala se brojnost gluvara i liski. Na istraživanom lokalitetu zatečena je visoka brojnost šiljkana i patke njorke, koja gotovo i nije varirala (Slika 2). Na pojedinim lokalitetima bare mogla se zateći gusta barska i močvarna vegetacija, koja važi kao idealno stanište šiljkana. Ova vrsta patke najčešće nalazi zaklon među močvarnim biljkama (žuka, rogoz), često formirajući mešovita jata sa gluvarom (**Ringelman**, 1990).

Prisutnost žalara slepića *C. dubius* na Mostongi može se objasniti odlikama obale bare. To je pličak koji postepeno prelazi u pojas žitkog blata širine 1-2 metra. Blato koje se pojavljuje tokom pada nivoa vode sadrži veliku količinu larvi sitnih beskičmenjaka, koje predstavljaju obilan izvor hrane. Krajem avgusta dolazi do smanjenja brojnosti ove vrste. Pad brojnosti žalara slepića objašnjavam naglim opadanjem nivoa vode i sušenje blata bogatog hranom (*pers. obs.*).

Prisutnost rečnog galeba *L. ridibundus*, crne čigre *C. niger* i obične čigre *S. hirundo* je registrovana jedino tokom avgusta. Mali intenzitet pada vodostaja u bari je bio karakterističan za početak avgusta i nije uticao na prisutnost ovih vrsta u meandru. Razlog napuštanja ovog staništa, krajem avgusta i tokom septembra, je veliki intenzitet pada nivoa vode i nestanak velikih otvorenih vodenih površina.

ZAHVALNICA

Zahvaljujem profesoru **Jeneu Purgeru** i **Marku Tucakovu** na potpori, predlozima i na dobrim savetima. Isto tako zahvaljujem **Milici Grubišić**, **Dragici Purger** i ocu **Čabi Ladislavu Mereu** na podršci i lektorisanju ovoga rada.

SUMMARY

The number of the present grebes Podicipediformes and the storks, the herons and the spoon-bills Ciconiiformes, which stayed at the shallow shoals and near the swamp shore, varied a little bit during the observation period. The ducks Anatidae and the Common Coots Fulica atra were the most numerous during August, but their number gradually decreased as the water surface at the beginning of September diminished. Very distinctive result is the number of the Northern Pintail Anas acuta and the Ferruginous Duck Aythya nyroca. The numbers of the waders Charadriiformes varied a little. The exception is high abundance of the Little Ringed Plover Charadrius dubius which decreased rapidly at the end of August and at the beginning of September. The significance of ephemeral ponds for the waterbirds is very high, because during the autumn migration their mixed flocks find the food and shelter there.

LITERATURA

Cramp, S. (1998): The Complete Birds of the Western Palearctic on CR ROM. Oxford University Press. Oxford.

Dapić, D. & Rajković, D. (2005): Posmatranja ptica vodenih staništa tokom migracije na slatinskom jezeru Kruševača u dolini Severne Mostonge. Ciconia 13: 177-179.

- Erwin R. M., Truitt, B. R. & Jimenez, J. E.* (2001): Ground nesting waterbirds and mammalian carnivores in the Virginia barrier island region: Running out of options. *Journal of Coastal Research* 17: 292–296.
- Fujioka, M., Armacost, W. J. Jr, Yoshida, H. & Maeda, T.* (2001): Value of fallow farmlands as summer habitats for waterbirds in a Japanese rural area. *Ecological Research* 16 (3): 555–567.
- Lukač, Ž., Gubik, D. & Kovač, S.* (1995): Grada za ornitofauni ribnjaka “Futog”. *Ciconia* 5: 59–66.
- Milošev, Z.* (1998): Slivno područje i formiranje vodotoka Mostonge. pp. 17–22. In: Lazić, V. (ed.): Monografija “Mostonga i vode zapadne Bačke”. Kulturno – istorijsko društvo PČESA, Novi Sad.
- Purger, J. J.* (1989): First data on ornithofauna of the fish pond near Srpski Miletić and its surroundings (western Bačka). *Larus* 40: 155–161.
- Ringelman, J. K.* (1990): *Waterfowl Management Handbook*. United States Department of the Interior Fish and Wildlife Service, Washington.
- Rosenvald, R. & Lohmus, A.* (2003): Nesting of the black stork (*Ciconia nigra*) and white-tailed eagle (*Haliaeetus albicilla*) in relation of forest management. *Forest Ecology and Management* 185 (3): 217–223.
- Šoti, J. & Šite, T.* (1983): Prvi podaci o fauni i ekologiji ptica okolne Jazova (severni Banat). Drugi Simpozijum o Fauni SR Srbije – Zbornik: 151–154.
- Tucakov, M.* (2004): Migration dynamics and wintering of Great White Egret *Egretta alba* on Kolut fish pond in northern Serbia. *Biota* 5 (1–2): 59–65.
- Tucakov, M.* (2005a): Seasonal changes in the number of the Grey Heron *Ardea cinerea* occurring on Kolut fishponds in northern Serbia. *Ornis Svecica* 15: 113–118.
- Velekei, B.* (2005): The occurrence of the black stork (*Ciconia nigra*) in Szigetköz. Élet a Duna-árterén – ember a természetben. Tudományos tanácskozás, Érsekcsanád, 2005 Szeptember 23–24.

Author's address:
Tomas Oliver Mere
Milana Rakića 20
25000 Sombor
esocidae@freemail.hu

The Serbian contribution to *Birds in Europe 2* project – highlighting national responsibilities

In 2004, *BirdLife International* launched the second review of the conservation status of all wild birds in Europe (*Birds in Europe 2*, or *BiE2*). Like its 1994 predecessor (*BiE1*), it identified priority species (Species of European Conservation Concern, or SPECs) in order that conservation action could be taken to improve their status.

Table 1: Bird species for which Serbia holds more than 3% of their European breeding population
Tabela 1. Vrste ptica koje naseljavaju Srbiju u postotku većem od 3 u odnosu na njihovu evropsku populaciju

Species Vrsta	A	B	C	D
<i>Falco cherrug</i>	52 - 64	13	Stable <i>Stabilna</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Alectoris graeca</i>	2000 - 3000	4	Declining <i>U opadanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	4500 - 7000	4	Stable <i>Stabilna</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Dendrocopos syriacus</i>	23000 - 30000	4	Increasing <i>U porastu</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Otus scops</i>	8500 - 11000	3	Stable <i>Stabilna</i>	Unknown <i>Nepoznat</i>
<i>Ardea purpurea</i>	1000 - 1200	3	Increasing <i>U porastu</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Ixobrychus minutus</i>	2200 - 3200	3	Increasing <i>U porastu</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Nycticorax nycticorax</i>	2100 - 2400	3	Increasing <i>U porastu</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Sitta europaea</i>	300000 - 400000	3	Stable <i>Stabilna</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Sylvia atricapilla</i>	900000 - 1200000	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>

Key / *Legenda*: A - Serbian breeding population estimate in *BiE2* (pairs) *Procena veličine gnezdeće populacije u Srbiji u BiE2 (parovi)*; B - Percent of European breeding population in Serbia *Postotak evropske gnezdeće populacije u Srbiji*; C - Serbian breeding population trend (1990-2000) *Trend gnezdeće populacije u Srbiji (1990-2000)*; D - European breeding population trend (1990-2000) *Trend evropskih gnezdećih populacija (1990-2000)*

The geographical scope was continent-wide, extending from Greenland in the west to the Urals in the east, and from Svalbard in the north to the Canary Islands in the south. One of the most significant improvements in *BiE2* was the fact that increased political stability in the Balkans and the Caucasus allowed population and trend data to be collected from all European countries for the first time. This included the first data set from Serbia, compiled by **Slobodan Puzović** and **Dragan Simić**, with contributions from ornithologists across the country.

One benefit of collating such data is the ability to calculate the importance of different countries for individual species, in terms of what proportion of the European population they host. This helps to put national responsibilities into a European (and sometimes global) context. Serbia's territory comprises a little less than 1% of the total land area of Europe. One crude method of highlighting species for which Serbia has an above average importance is therefore to identify those species whose Serbian population constitutes more than 1% of the European population.

Based on the geometric means of the population estimates in *BiE2*, Serbia holds more than 1% of the total European population of 58 breeding species and 19 wintering species. But for which species is Serbia particularly important? Tables 1 and 2 list the 'Top Ten' breeding and wintering species respectively, for which Serbia holds more than 3% of the European population.

Two species stand out. First, Serbia is clearly a very important country for breeding Saker Falcon *Falco cherrug*, which is not only Endangered in Europe (*BiE2*) but also listed as Globally Endangered on the *IUCN Red List of Threatened Species* (www.iucnredlist.org). During the 1990s, this species' population remained stable in Serbia, bucking the prevailing trend across much of south-east Europe. As well as being strictly protected under national legislation in Serbia, the species is also protected by international legal instruments, including the EU Birds Directive, the Bern Convention, the Bonn Convention (CMS) and CITES. Under a new international action plan, Serbia is committed to increasing the national population to 70–80 pairs by 2010, 80–100 pairs by 2015 and 100–120 pairs by 2020.

Table 2: Bird species for which Serbia holds more than 3% of the European wintering population

Tabela 2. Vrste ptica kod kojih u Srbiji zimuje više od 3% od njihovih Evropskih zimujućih populacija

Species Vrsta	A	B	C	D
<i>Mergellus albellus</i>	3600 - 13000	22	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Casmerodius albus</i>	700 - 1200	7	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Bucephala clangula</i>	19000 - 32000	6	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Aythya ferina</i>	35000 - 90000	5	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Botaurus stellaris</i>	100 - 300	4	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Unknown <i>Nepoznata</i>
<i>Anas platyrhynchos</i>	110000 - 350000	4	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Larus cachinnans</i>	15000 - 25000	4	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	2000 - 3400	3	Increasing <i>U porastu</i>	Fluctuating <i>U kolebanju</i>
<i>Phalacrocorax carbo</i>	12000 - 18000	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Haliaeetus albicilla</i>	140 - 220	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>

Key *Legenda*: A - Serbian wintering population estimate in *BiE2* (individuals) *Procena zimujuće populacije u Srbiji (jedinke)*; B - Percent of European wintering population *Postotak od popu-*

lacije koja zimuje u Evropi; C - Serbian wintering population trend (1990-2000) Trend zimujućih populacija u Srbiji (1990-2000); D - European wintering population trend (1990-2000) Trend zimujućih populacija u Evropi (1990-2000)

Second, Serbia holds a substantial proportion of the European wintering population of Smew *Mergellus albellus*. This species has an unfavourable status in Europe because its main breeding population in Russia declined during the 1990s, but numbers wintering along the Danube in Serbia increased during this period. The only 'Top Ten' species that declined in Serbia during the last decade is Rock Partridge *Alectoris graeca*, mirroring its trend elsewhere in the Alps and south-east Europe. As one of very few species endemic to Europe, it is vital that this bird receives more conservation attention in the future, in Serbia and beyond.

Fortunately, many of the large (and often colonial) waterbirds in the 'Top Ten' fared better in Serbia than in the rest of Europe during the 1990s, with several species of herons, bitterns, egrets, ducks and cormorants either increasing or remaining stable. Of particular note are Pygmy Cormorant *Phalacrocorax pygmeus* and White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*, both of which have their majority of their global populations concentrated in Europe, and which were listed by IUCN as Globally Near Threatened until 2004. Thanks to conservation efforts across the continent, both species have now recovered to the point where they were downlisted to Least Concern in 2006.

During the 1990s, then, it appears that the birds for which Serbia has the most responsibility (in terms of species' population sizes) fared relatively well. However, as in most of Europe, much has changed in the years since the data published in *BiE2* were collected. This makes it even more important to monitor and report on the status of birds and wider biodiversity at regular intervals. BirdLife International salutes everyone involved in this vital work in Serbia, particularly those who do so voluntarily, and looks forward to collaborating with you on *BiE3* and other projects in the future.

Doprinos Srbije projektu Ptice Evrope 2: važnost odgovornosti države

BirdLife International objavio je 2004. godine pregled statusa zaštite svih divljih ptica Evrope (Birds in Europe 2 ili BiE). Kao i u prethodnom izdanju, iz 1994, ovaj pregled je utvrdio prioritetne vrste (vrste čija je zaštita od evropskog interesa, SPEC) da bi se preduzele mere zaštite u cilju popravljavanja njihovog statusa.

Geografski opseg obuhvatao je celi kontinent protežući se od Grenlanda na zapadu do Urala na istoku, i od Svalbarda na severu do Kanarskih ostrva na jugu. Jedno od najznačajnijih poboljšanja u BiE2 bilo je to što je povećana politička stabilnost na Balkanu i Kavkazu omogućila da se podaci o populacijama i tendencijama po prvi put sakupe iz svih evropskih zemalja. Ovo uključuje i prvu grupu podataka iz Srbije koje su sakupili **Slobodan Puzović** i **Dragan Simić**, uz doprinos ornitologa iz cele zemlje.

Jedna od prednosti poređenja tih podataka jeste mogućnost proračunavanja važnosti različitih zemalja za pojedine vrste u odnosu na to koliki deo evropske populacije ih naseljava. Ovo pomaže da se obaveze države kada je u pitanju njihova zaštita stave u evropski (a nekad i svetski) kontekst. Teritorija Srbije obuhvata nešto manje od 1% ukupne površine Evrope. Jedna od grubih metoda za utvrđivanje vrsta za koje Srbija ima značaj viši od prosečnog jeste određivanje vrsta čija populacija u Srbiji čini više od 1% evropske populacije.

U skladu sa geometrijskim metodama procene populacija u BiE2, Srbiju naseljava više od 1% od veličine evropskih populacija 58 vrsta gnezdarica i 19 vrsta koje zimuju u Srbiji. Ali za koje je vrste ptica Srbija naročito značajna? Tabele 1 i 2 prikazuju spisak „prvih deset“ vrsta gnezdarica i zimovalica koje naseljavaju Srbiju u iznosu većem od 3% njihove ukupne populacije u Evropi.

Dve vrste se ističu. Prvo, teritorija Srbije veoma je značajna za gnežđenje stepskog sokola Falco cherrug, koji nije ugrožen samo u Evropi (BiE2) već je naveden kao globalno ugrožen na IUCN-ovoj Crvenoj listi ugroženih vrsta (www.iucnredlist.org). Tokom devedesetih godina prošlog veka populacija ove vrste ostala je stabilna u Srbiji, nasuprot preovlađujućem trendu u većem delu jugoistočne Evrope. Pored toga što je ova vrsta u Srbiji strogo zaštićena državnim zakonima, zaštićena je i međunarodnim pravnim propisima uključujući i Direktivu o pticama Evropske Unije, Bernsku konvenciju, Bonsku konvenciju i CITES. U skladu sa novim međunarodnim akcionim planom Srbija je obavezna da poveća populaciju u državi na 70–80 parova do 2010, 80–100 parova do 2015. i 100–120 parova do 2020. godine.

Drugo, u Srbiji zimuje bitan deo populacije malog ronca Mergellus albellus koja prezimljava u Evropi. Ova vrsta ima nepovoljan status u Evropi pošto se glavni deo njene gnezdeće populacije u Rusiji smanjio tokom devedesetih godina prošlog veka, ali se povećao broj jedinki koje zimuju duž Dunava u ovom periodu.

Jedina vrsta od „prvih deset“ čija je brojnost tokom poslednje decenije opala u Srbiji jeste jarebica kamenjarka Alectoris graeca, a taj trend se odražava i u Alpima i jugoistočnoj Evropi. Pošto je to jedna od retkih vrsta koje su endemične za Evropu, neophodno je da se u budućnosti, kako u Srbiji tako i šire, na ovu pticu obrati više zaštitarske pažnje.

Na sreću, stanje mnogih velikih (često kolonijalnih) vodenih ptica koje su u „prvih deset“ bilo je znatno bolje nego u ostatku Evrope tokom 1990-ih. Nekolikim vrstama čaplji, pataka i kormorana brojnost ili raste ili je stabilna. Potrebno je obratiti posebnu pažnju na malog vranca Phalacrocorax pygmeus i belorepana Haliaeetus albicilla: većina svetske populacije obe ove vrste je koncentrisana u Evropi i one su navedene po IUCN-u kao svetski skoro ugrožene do 2004. Zahvaljujući naporima da se ove vrste zaštite duž celog kontinenta, obe vrste su vraćene na tačku gde su stavljene u kategoriju Poslednja Briga 2006. godine.

Izgleda da je stanje vrsta ptica za koje Srbija ima najveću odgovornost (u odnosu na veličinu populacija) tokom devedesetih godina prošlog veka bilo relativno dobro. Međutim, kao i u velikom delu Evrope, otkako su prikupljeni podaci objavljeni u BiE2 tokom godina mnogo toga se promenilo. Ovo čini još važnijim praćenje i izveštavanje o stanju ptica i uopšte biodiverzitetu u redovnim vremenskim periodima. BirdLife International odaje priznanje svima koji su uključeni u ovaj neophodni rad u Srbiji, naročito onima koji to rade volonterski, i željno iščekuje saradnju sa vama u BiE3 i drugim projektima u budućnosti.

Ian Burfield

BirdLife International, Wellbrook Court, Girton Road
Cambridge CB3 0NA, United Kingdom
ian.burfield@birdlife.org